

ศึกษาพฤติกรรมการบริโภคยาสูบของเยาวชนในพื้นที่รับผิดชอบ ของสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 9 จังหวัดพิษณุโลก

(The behavior of tobacco consumption of student in schools in the areas under the responsibilities of Office of prevent and control 9, Phitsanulok.)

เยาวเรศ วิสูตรโยธิน วท.ม Yauvarad visutyothin M.Sc.

สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 9 จังหวัดพิษณุโลก

Office of Disease Prevention and Control 9, Phitsanulok

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการบริโภคยาสูบของเยาวชนในสถานศึกษา ในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 9 จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 6 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดน่าน แพร่ อุตรดิตถ์ พิจิตร พิษณุโลก เพชรบูรณ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของนักเรียน ทศนคติของนักเรียนต่อการสูบบุหรี่ การรับรู้ของนักเรียนต่อพิษภัยของบุหรี่ ความคิดเห็นความต้องการเลิกบุหรี่ของนักเรียน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 27 โรงเรียนเป็นนักเรียนจำนวน 2,160 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า มีนักเรียนเคยลองสูบบุหรี่ร้อยละ 28 ส่วนใหญ่เคยลองสูบบุหรี่ครั้งแรก เมื่ออายุระหว่าง 12-13 ปี ช่วงอายุน้อยที่สุดที่เคยลองสูบบุหรี่คือ น้อยกว่า 8 ปี ดังนั้นการปลูกฝังค่านิยมการไม่สูบบุหรี่ของเยาวชน ควรเริ่มตั้งแต่อายุน้อยๆ คือระดับประถมศึกษาตอนต้น วิธีการได้บุหรี่ยาสูบคือซื้อจากร้านค้า ซึ่งขัดกับพระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. 2535 ที่ห้ามมิให้มีการขายบุหรี่แก่เยาวชนอายุต่ำกว่า 18 ปี สำหรับทัศนคติต่อบุหรี่ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าควันบุหรี่มีอันตรายต่อสุขภาพอย่างแน่นอน ทัศนคติต่อการเลิกบุหรี่ ครึ่งหนึ่งมีความเห็นว่าเลิกไม่ยากอย่างแน่นอน เหตุผลสำคัญในการตัดสินใจเลิกสูบบุหรี่ ส่วนใหญ่เพื่อทำให้สุขภาพดีขึ้น ดังนั้นประเด็นในการชักชวนเยาวชนให้เลิกบุหรี่ยาสูบจะชูประเด็นในเรื่องสุขภาพ ความช่วยเหลือเมื่อจะเลิกบุหรี่ ส่วนใหญ่ได้รับความช่วยเหลือจากเพื่อน ดังนั้นการช่วยเหลือผู้ต้องการเลิกบุหรี่ยาสูบควรมีสถานบริการที่สามารถให้บริการเลิกบุหรี่ยาสูบอย่างเพียงพอ และเน้นการมีส่วนร่วมสนับสนุนและให้กำลังใจจากบุคคลในครอบครัวและเพื่อน

คำสำคัญ : พฤติกรรมการสูบบุหรี่ เยาวชนในโรงเรียน

ABSTRACT

This research is the survey research to study the behavior of tobacco consumption of students in schools in the areas under the responsibilities of Office of prevent and control

9 Phitsanulok (Nan, Phrae, Uttaradit, Phichit, Phitsanulok and Phetchabun). The objective of this research is to survey the behavior of tobacco smoking of students, the attitude of smoking and quit smoking, the perception of hazard of secondary hand smoking. The sample sizes are collected from 27 schools. There are 2,160 students. The statistics used in this research are percent. The result of research found that students first started smoking since 12 - 13 years olds. The minimal age is below 8 years old. Thus the value Establishment should begin at primary education. The students received cigarette from purchase from the shops. This is in conflict with the law that prohibits the cigarette selling to the youth under 18 year old. The students thought smoking cigarette are harmful and it is not difficult to quit smoking. The reason to quit smoking are the health problem, so the issue to persuade quit smoking is about health. The ones who want to quit smoking had derived the help from the friends, so there should have adequate quit smoke clinics and emphasize family and peer relationships.

Key words: Behavior of tobacco smoking, Youths in schools

บทนำ

บุหรี่เป็นปัจจัยเสี่ยงที่สำคัญ เพราะมีอันตรายต่อสุขภาพอนามัยของบุคคล สถิติการเจ็บป่วยและการตายจากการสูบบุหรี่ก็มีมากขึ้น แต่ความนิยมสูบบุหรี่ในสังคมกลับเป็นไปอย่างกว้างขวางมาก การสูบบุหรี่เป็นพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพทั้งของผู้สูบเองและผู้ที่อยู่ใกล้เคียง ซึ่งนับว่าเป็นปัญหาสาธารณสุขระดับโลก จากรายงานปี 2538 ควันบุหรี่ ก่อให้เกิดอันตรายต่อร่างกายเป็นอย่างมากซึ่งสามารถทำให้เกิดมะเร็งที่ปอด คอ ปาก กระเพาะ และไต นอกจากนี้ยังมีผลต่อการทำงานของหัวใจ โดยก่อให้เกิดความดันโลหิตสูง หัวใจเต้นเร็วขึ้น หลอดเลือดแดงหดตีบตัน เพิ่มไขมันในเลือด และเป็นปัจจัยเสี่ยงที่สำคัญที่ทำให้เกิดโรคหัวใจ หรือหัวใจขาดเลือด นอกจากจะทำให้เกิดอันตรายทางด้าน

ร่างกายแล้วยังทำให้เกิดความสูญเสียทางเศรษฐกิจ ที่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการรักษาโรคที่เกิดจากการสูบบุหรี่และค่าใช้จ่ายที่ต้องซื้อบุหรี่

กลุ่มวัยรุ่น คือ การแสดงออกของอายุเพศวัยที่จะต้องมีการรวมกลุ่มรวมตัวและมีค่านิยมต่างๆ ซึ่งคิดว่าเป็นการแสดงออกและเป็นเรื่องของความโดดเด่น ทำท่าย พฤติกรรมการเล่นแบบโดยเฉพาะจากภาพยนตร์ วัยรุ่นจึงเป็นกลุ่มที่ง่ายต่อการ ริ เริ่ม ลอง สูบบุหรี่ ซึ่งนำไปสู่การเสพติดชนิดอื่นที่รุนแรงกว่าได้ง่าย

จากสถิติอัตราการสูบบุหรี่ของผู้มีอายุ 11 ปีขึ้นไป ในปี 2539 2542 และ 2544 พบว่ามีอัตราการสูบบุหรี่ ร้อยละ 46.7, 42.4 และ 20.6 โดยพบว่าเป็นปี 2542 กลุ่มอายุ 11 ถึง 14 ปี มีอัตราร้อยละ 0.2 โดยเป็นเพศชายร้อยละ 0.5 และไม่พบการสูบบุหรี่ในเพศหญิง กลุ่มอายุ 15-24 ปี

มีอัตราร้อยละของการสูบบุหรี่เท่ากับ 12.3 โดยเป็นเพศชายร้อยละ 24.0 เพศหญิงร้อยละ 0.3 ปี 2544 พบว่า กลุ่มอายุ 11 ถึง 14 ปี มีอัตราร้อยละของการสูบบุหรี่เท่ากับ 0.1 โดยเป็นเพศชายร้อยละ 0.2 และเป็นเพศหญิงร้อยละ 0.1 กลุ่มอายุ 15-24 ปี มีอัตราร้อยละของการสูบบุหรี่เท่ากับ 13.5 โดยเป็นเพศชายร้อยละ 26.0 เพศหญิงร้อยละ 0.6 จากสถิติจะพบว่าในภาพรวมมีการสูบบุหรี่ลดลง แต่ในกลุ่มนักเรียนนั้นมีจำนวนผู้สูบบุหรี่เพิ่มขึ้น และจากผลการสำรวจจำนวนผู้สูบบุหรี่รายภาค พบว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีผู้สูบบุหรี่เป็นประจํามากที่สุด ร้อยละ 25.7 รองลงมาคือภาคใต้ ร้อยละ 24.4 ภาคเหนือ ร้อยละ 23.5 ภาคกลางร้อยละ 19.9 และกรุงเทพฯ มีผู้สูบบุหรี่ประจําน้อยที่สุด ร้อยละ 15.7 จากการสำรวจสภาวะสุขภาพอนามัยของประชาชนไทยโดยการตรวจร่างกายครั้งที่ 3 พ.ศ. 2547 พบว่าคนไทยอายุ 15 ปีขึ้นไป สูบบุหรี่ถึงร้อยละ 37.71 หรือคิดเป็นจำนวน 18.6 ล้านคน (กลุ่มส่งเสริมสนับสนุนวิชาการ . 2547: 8)

การดำเนินงานที่ผ่านมาได้มีการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้นักเรียนและประชาชนทั่วไป ได้ทราบเกี่ยวกับโทษและพิษภัยของการสูบบุหรี่ แต่ยังไม่มีการสำรวจข้อมูลพื้นฐานและการสูบบุหรี่ของนักเรียนในโรงเรียนอย่างจริงจัง ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ของนักเรียน ได้แก่ เจตนาต่อการสูบบุหรี่, การเลิกบุหรี่ เพื่อเป็นประโยชน์ในการวางแผนป้องกันแก้ไขปัญหาการสูบบุหรี่ของนักเรียน ในพื้นที่ของสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 9 จังหวัดพิษณุโลก ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสำรวจข้อมูลพื้นฐานและพฤติกรรม การสูบบุหรี่ของนักเรียนในจังหวัดในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 9 จ.พิษณุโลก

2. เพื่อสำรวจการรับรู้และทัศนคติของนักเรียนต่อการสูบบุหรี่

3. เพื่อสำรวจการรับรู้โทษ พิษภัยของบุหรี่ของนักเรียน

4. เพื่อสำรวจความคิดเห็นความต้องการเลิกบุหรี่ของนักเรียน

5. ความช่วยเหลือที่ได้รับเมื่อจะเลิกบุหรี่

วิธีการศึกษา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนกลุ่มอายุ 13 - 15 ปี ของโรงเรียนในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ จังหวัดพิษณุโลก แพร่ น่าน อุตรดิตถ์ เพชรบูรณ์ และ พิจิตร จำนวน 27 โรงเรียน ทำการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โรงเรียนในเขตพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 9 จ.พิษณุโลก จาก 6 จังหวัด จำนวน 27 โรงเรียน นักเรียนโรงเรียนละ 80 คน รวมเป็น 2,160 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้แบบสอบถาม ขององค์การอนามัยโลก ตามโครงการสำรวจพฤติกรรมการบริโภคยาสูบของเยาวชน โดย Center of Disease Control ประเทศสหรัฐอเมริกา แบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้ แบบสอบถามนักเรียนเกี่ยวกับบุหรี่ ประกอบด้วย ข้อมูลพื้นฐานและพฤติกรรม การสูบบุหรี่ ทัศนคติ

ต่อการสูบบุหรี่ การรับรู้โทษ พิษภัย และผลกระทบ จากควันบุหรี่มือสอง ความคิดเห็นความต้องการ เลิกบุหรี่ ความช่วยเหลือที่ได้รับเมื่อจะเลิกบุหรี่ การวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาค้างนี้ เป็นการ วิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) เพื่อ อธิบายข้อมูลพื้นฐานและพฤติกรรมการสูบบุหรี่ ของกลุ่มนักเรียนสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์คือ ร้อย ละ (Percentage)

ผลการศึกษา

นักเรียนที่ศึกษาจำนวน 2,160 คน เป็น เพศชาย ร้อยละ 64.54 ,เพศหญิง ร้อยละ 35.46 ส่วนใหญ่อายุ 14 ปี รองลงมาอายุ 15 ปี ,อายุ 13 ปี และอายุ 12 ปี ตามลำดับ ศึกษาชั้นมัธยม ศึกษาปีที่ 3 ร้อยละ 34.68 , มัธยมศึกษาปีที่ 2 ร้อยละ 33.06, มัธยมศึกษาปีที่ 1 ร้อยละ 28 พฤติกรรมการสูบบุหรี่ของนักเรียนชายสูบบุหรี่ มากกว่านักเรียนหญิง และมักจะสูบในที่

สาธารณะต่างๆ (เช่น สวนสาธารณะ, ห้างสรรพ สินค้า, มุมถนนต่างๆ) มีนักเรียนเคยลองสูบบุหรี่ ร้อยละ 28 ส่วนใหญ่เคยลองสูบบุหรี่ครั้งแรก เมื่อ อายุระหว่าง 12-13 ปี รองลงมาอายุ 14 -15 ปี และช่วงอายุน้อยที่สุดที่เคยลองสูบบุหรี่คือ น้อย กว่า 8 ปี (ตารางที่ 1) โดยได้บุหรี่มาจากการซื้อ จากร้านค้า รองลงมาคือขอยืมบุหรี่มาจากคนอื่น (ตารางที่ 2) สำหรับทัศนคติต่อบุหรี่ ส่วนใหญ่มี ความคิดเห็นว่าควันบุหรี่ มีอันตรายต่อสุขภาพ อย่างแน่นอน(ตารางที่ 3) ทัศนคติต่อการเลิกบุหรี่ ครั้งหนึ่งมีความเห็นว่าเลิกไม่ยากอย่างแน่นอน (ตารางที่ 4) เหตุผลสำคัญในการตัดสินใจเลิกสูบ บุหรี่ ส่วนใหญ่เพื่อทำให้สุขภาพดีขึ้น รองมาคือ ครอบครัวไม่ชอบ (ตารางที่ 5) ความช่วยเหลือเมื่อ จะเลิกบุหรี่ ส่วนใหญ่ได้รับความช่วยเหลือจาก เพื่อน (ตารางที่ 6)

ตารางที่ 1 พฤติกรรมการลองสูบบุหรี่ของนักเรียน

พฤติกรรมการลองสูบบุหรี่(N = 2,160)	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่เคยลองสูบบุหรี่	1,570	71.90
เคยลองสูบบุหรี่	590	28.10
กลุ่มอายุที่ลองสูบบุหรี่(N= 590)		
อายุน้อยกว่า 8 ปี	24	4.07
อายุ 8 - 9 ปี	40	6.78
อายุ 10 - 11 ปี	92	15.59
อายุ 12 - 13 ปี	245	41.53
อายุ 14 ปี ขึ้นไป	189	32.03

ตารางที่ 2 พฤติกรรมการสูบบุหรี่ของนักเรียน

วิธีการได้บุหรืมาสูบ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ซื้อบุหรืจากร้านค้า	156	42.86
ให้เงินคนไปซื้อบุหรืมาให้	40	10.99
ขอยืมบุหรืจากคนอื่น	88	24.18
ขโมยบุหรืมาสูบ	1	0.27
คนอื่นที่มีอายุมากกว่าให้บุหรื	64	17.58
หาวิธีที่จะเอาบุหรืมาสูบเอง	15	4.12
รวม	364	100.00

ตารางที่ 3 ทักษะคติที่มีต่อการสูบบุหรี่

ทักษะคติที่มีต่อการสูบบุหรี่	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่เป็นอันตรายอย่างแน่นอน	222	10.28
บางทีอาจจะไม่เป็นอันตราย	70	3.24
บางทีอาจจะเป็นอันตราย	107	4.95
เป็นอันตรายอย่างแน่นอน	1,761	81.53
รวม	2,160	100.00

ตารางที่ 4 ทักษะคติที่มีต่อการเลิกสูบบุหรี่

ทักษะคติที่มีต่อการเลิกสูบบุหรี่	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่ยากอย่างแน่นอน	1,117	51.71
บางทีอาจจะไม่ยาก	353	16.34
บางทีอาจจะยาก	346	16.02
ยากอย่างแน่นอน	344	15.93
รวม	2,160	100.0

ตารางที่ 5 เหตุผลที่เลิกสูบบุหรี่ของผู้ที่เลิกบุหรี่

เหตุผลที่เลิกสูบบุหรี่	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ทำให้สุขภาพดีขึ้น	205	44.66
ประหยัดเงิน	53	11.56
ครอบครัวของฉันไม่ชอบ	83	18.09
เพื่อน ๆ ของฉันไม่ชอบ	23	5.01
เหตุผลอื่น	95	20.68
รวม	459	100.00

ตารางที่ 6 ความช่วยเหลือที่ได้รับเมื่อจะเลิกบุหรี่ของผู้ที่เลิกบุหรี่

ความช่วยเหลือที่ได้รับเมื่อจะเลิกบุหรี่	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เคยได้รับการเข้าร่วมโปรแกรมการอดบุหรี่	146	30.48
เคยได้รับจากเพื่อน	192	40.08
เคยได้รับจากสมาชิกในครอบครัว	48	10.02
เคยได้รับ ทั้งจากการเข้าร่วมโปรแกรม หรือจากผู้เชี่ยวชาญ		
มีอาชีพ และจากเพื่อนหรือสมาชิก ในครอบครัว	34	7.10
ไม่เคยได้รับความช่วยเหลือ	59	12.32
รวม	479	100.00

อภิปรายผล

การศึกษานักเรียนอายุตั้งแต่ 12-15 ปี เคยลองสูบบุหรี่แล้วถึงร้อยละ 28 ช่วงอายุน้อยที่สุดที่เคยลองสูบบุหรี่คือ น้อยกว่า 8 ปี ซึ่งเป็นช่วงวัยที่ยังขาดวิจารณญาณในการแยกแยะสิ่งผิดถูก ทำให้ถูกชักจูงง่ายนอกจากนี้ยังพบว่าได้นุหรีมาจากการซื้อจากร้านค้า ซึ่งขัดกับพระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. 2535 ที่ห้ามมิให้

การขายนุหรีแก่เยาวชนอายุน้อยกว่า 18 ปี นักเรียนส่วนใหญ่มีเข้าใจในโทษพิษภัยของนุหรี แต่ก็ยังมีนักเรียนส่วนหนึ่งยังคงสูบบุหรี่อยู่ แสดงว่ามีแรงจูงใจอื่นที่อยู่เหนือเรื่องสุขภาพ สำหรับผู้ที่ตัดสินใจเลิกนุหรีเหตุผลสำคัญคือเพื่อให้สุขภาพดีขึ้น รองมาคือครอบครัวไม่ชอบ ความช่วยเหลือเมื่อจะเลิกนุหรี ส่วนใหญ่ได้รับความช่วยเหลือจากเพื่อน และได้เข้าโปรแกรมการช่วยเหลือการอด

บุหรืรองลงมา

ข้อเสนอแนะ

1. การปลูกฝังค่านิยมการไม่สูบบุหรี่ของเยาวชน ควรเริ่มตั้งแต่อายุน้อยๆ คือระดับประถมศึกษาตอนต้น

2. การบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มแข็ง ห้ามมิให้มีการขายบุหรืแก่เยาวชนอายุน้อยกว่า 18 ปี ตามพระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. 2535, ห้ามมิให้สูบบุหรืในสถานที่สาธารณะ เป็นการจำกัดให้สูบบุหรืยากขึ้น ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ไม่สูบบุหรื พ.ศ. 2535

3. การช่วยเหลือผู้ต้องการเลิกบุหรื ควรมีสถานบริการที่สามารถให้บริการเลิกบุหรืได้อย่างเพียงพอ และเน้นการมีส่วนร่วมสนับสนุนและให้กำลังใจจากบุคคลในครอบครัวและเพื่อน

4. ประเด็นในการรณรงค์เพื่อเลิกบุหรื น่าจะชูประเด็นในเรื่องสุขภาพและครอบครัว

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาของ เจ้าหน้าที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ สถานีอนามัย โรงพยาบาลชุมชน นักเรียน ที่เป็นกลุ่มเป้าหมายการศึกษาวิจัยของจังหวัดพิษณุโลก แพรว์ นาน อุตระดิษฐ์ พิจิตร เพชรบูรณ์ และเจ้าหน้าที่กลุ่มโรคไม่ติดต่อ สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 9 จ.พิษณุโลก ซึ่งให้ความช่วยเหลือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขอขอบคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้ นอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบคุณ คุณสมภพ สุทัศนวิริยะ จากสำนักงานสาธารณสุขอำเภอวังทอง ที่ให้การช่วยเหลือในการบันทึกข้อมูลและการใช้สถิติในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

1. กลุ่มส่งเสริมสนับสนุนวิชาการ. คู่มือแนวทางการดำเนินงานเป้าหมาย ตัวชี้วัด การป้องกันควบคุมโรคไม่ติดต่อ ปีงบประมาณ 2548 แก่สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 1-12, สำนักโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรค; 2547 เอกสารอัดสำเนา.

2. มุลนิธิรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรื. มาตรการในการควบคุมการบริโภคยาสูบ มกราคม 2548. เอกสารอัดสำเนา.

3. กัญจน ศรีนวล. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการสูบบุหรืของพระภิกษุในจังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (สุขศึกษา); 2536.

4. สำนักโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. พระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. 2535. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์; 2546.

5. สำนักโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. พระราชบัญญัติคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรื พ.ศ. 2535. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์; 2546.

6. อรทัย ลิ้มตระกูล. ความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมเกี่ยวกับการสูบบุหรืและพฤติกรรมการสูบบุหรืของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (สาธารณสุขศาสตร์) สาขาสังคมศาสตร์การแพทย์และสาธารณสุข บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล; 2534.

7. ธาณินทร์ สุธีประเสริฐ. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการสูบบุหรืของนักศึกษาวิทยาลัย

เทคนิค จังหวัดสุพรรณบุรี. วารสารการส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม; 2544; 24

8. รัญจวน คำวชิรพิทักษ์และวรนุช แหยมแสง. การป้องกันและควบคุมพฤติกรรม การสูบบุหรี่ของบุคคลในวัยเสี่ยงต่อการสูบบุหรี่. รายงานการศึกษาวิจัย สถาบันการควบคุมการบริโภคยาสูบ, กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข กรุงเทพฯ ฯ 2539.

9. สำนักโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข . พระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. 2535. กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์; 2546 : 26 - 27.

10. ประกิต วาทีสาธกิจ. สถานการณ์และแนวโน้มการบริโภคยาสูบและมาตรการการควบคุมการบริโภคยาสูบ; 2548. เอกสารอัดสำเนา.